

Araştırma Makalesi

**Güney Avrupa Refah Rejimi Ülkelerinde Çocuk Yoksulluğunun Belirleyicileri Üzerine
Bir Panel Veri Analizi**

*A Panel Data Analysis on the Determinants of Child Poverty in Southern European Welfare
Regime Countries*

İrep KIROĞLU BAYAT

Dr. Öğretim Üyesi, Mersin Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

irepbayat@mersin.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-6264-1901>

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
11.08.2023	08.09.2023

Öz

Bu çalışmanın amacı Güney Avrupa Refah Rejimi ülkelerinden İspanya, İtalya, Portekiz, Türkiye, Yunanistan'da çocuk yoksulluğunun belirleyicileri arasında yer alan hanedeki yetişkinlerin eğitim düzeyi, kalabalık hanede yaşam ve yüksek barınma maliyetlerinin çocuk yoksulluğu üzerindeki etkilerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda 2011-2022 dönemine ait seçilmiş ülke verileri Eurostat veri tabanından elde edilmiş, EvIEWS paket programı kullanılarak panel veri analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Analiz sonucunda, modelde çocuk yoksulluğu ile kalabalık hanede yaşam arasında anlamlı bir ilişki çıkmazken, çocuk yoksulluğu ile hanedeki yetişkin eğitimi ve yüksek barınma maliyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Yüksek barınma maliyetleri ile çocuk yoksulluğu arasında pozitif yönlü bir ilişki görülürken, düşük eğitimli yetişkinlerin bulunduğu hanelerdeki çocuk sayısı ile çocuk yoksulluğu arasındaki pozitif yönlü ilişkinin yine literatürü doğrular nitelikte olması dikkat çekmektedir.

Model tahmin sonuçlarına göre, düşük eğitimli yetişkinlerin olduğu hanelerde yaşayan çocuk oranında bir birim artış, çocuk yoksulluk oranında 0.20 birimlik artışa yol açmaktadır. Barınma maliyetlerinin yüksek olduğu hanede yaşayan çocuk oranındaki 1 birim artış ise çocuk yoksulluğunu 0.17 birim arttırmaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda çocukların içinde yaşadıkları hanelerde eğitim seviyesinin yükseltilmesi ve çocuk yoksulluğunun önlenmesi için barınma maliyetlerinin desteklenmesi önemli bir politika olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Çocuk Yoksulluğu, Güney Avrupa Refah Rejimi, Panel Veri Analizi

Abstract

The aim of this study is to examine the effects of the education level of the adults in the household, living in a crowded household and high housing costs, which are among the determinants of child poverty in the Southern European Welfare Regime countries: Spain, Italy, Portugal, Turkey and Greece. For this purpose, selected country data for the period 2011-2022 were obtained from the Eurostat database and were analyzed by panel data analysis method using the EvIEWS package program.

As a result of the analysis, while there was no significant relationship between child poverty and living in a crowded household in the model, a statistically significant relationship was found between child poverty and adult education and high housing costs in the household. While there is a positive relationship between high housing costs and child poverty, it is noteworthy that the positive relationship between the number of children in households with low-educated adults and child poverty confirms the literature.

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Kıroğlu, Bayat, İ., 2023, Güney Avrupa Refah Rejimi Ülkelerinde Çocuk Yoksulluğunun Belirleyicileri Üzerine Bir Panel Veri Analizi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 58(3), 2635-2653.

According to the model estimation results, one unit increase in the ratio of children living in households with low-educated adults leads to an increase of 0.20 units in the child poverty rate. A 1 unit increase in the ratio of children living in households with high housing costs increases child poverty by 0.17 units. In line with these results, it is considered as an important policy to support the costs of housing in order to increase the education level in the households where children live and to prevent child poverty.

Keywords: Poverty, Child Poverty, Southern European Welfare Regime, Panel Data Analysis

1. Giriş

Yoksulluğun çocuklar üzerinde görece derin etkisi vardır. Aralık 2006'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca (UNGA) ilk kez kabul edilen uluslararası çocuk yoksulluğu tanımına göre; yoksulluk içinde yaşayan çocuklar beslenmeden, su ve sanitasyon tesisleri ve temel sağlık hizmetlerine erişimden, barınma, eğitim, katılım ve korumadan mahrum kalmaktadır. Sayılan mal ve hizmetlerdeki ciddi eksiklikler ise her insana acı verirken en çok çocuklar için tehdit edici ve zararlı olmakta ve çocukları haklarından yararlanmaz hale getirerek, tam potansiyellerine ulaşmalarını ve topluma tam üye olarak katılmalarını engellemektedir (akt Nandy ve Minujin, 2012:3).

UNICEF'e (2005/a: 15) göre, yoksulluk olgusu, çocukları yaşamaları, büyümeleri ve gelişmeleri için gerekli imkânlardan yoksun bırakarak ailelerin koruyucu ortam oluşturmalarını engeller, bilişsel ve fiziksel zayıflığa neden olur, sosyo-ekonomik ve toplumsal cinsiyete ilişkin eşitsizlikleri arttırır ve fırsatlardan eşit yararlanılmasının önüne geçer. Yoksulluğu deneyimleyen çocuklar, sömürü, şiddet, ayrımcılık, dışlanma gibi olumsuz durumlara karşı da savunmasız kalır. Yoksulluğa bağlı olarak çocukları etkileyebilecek birçok tehdit, onların ömür boyu kazanma kapasitesini de dolaylı olarak etkiler. Dolayısıyla yoksulluk içinde/yoksul hanelerde yetişen çocukların, yetişkinlik dönemlerinde de yoksulluk yaşama riskleri artar. Bir diğer ifade ile yoksulluğun kuşaklar arası aktarım özelliği bulunur. Bu aktarımın/kısır döngünün kırılabilmesi için yoksulluk ile mücadelenin çocukluk döneminde başlatılması çocuklara yatırım yapılması, adil ve sürdürülebilir insani kalkınmaya ulaşılması açısından da kritik öneme sahiptir (Save The Children, 2016; Kurukulasuriya ve Engilbertsdóttir, 2012: 23-24, Durgun, 2006: 146; UNICEF, 2005/a: 15).

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurul Kararlarında (10 Ocak 2007), çocuk yoksulluğunun ölçülmesinde yalnızca gelir düzeyine odaklanılmasının ve genel yoksulluk değerlendirmelerinin eksik olduğu belirtilerek çocuk yoksulluğu tanımlanırken ve ölçülürken; beslenme, su, sanitasyon imkanı, temel sağlık-bakım hizmetlerine erişim, barınak, eğitim, katılım ve koruma kriterlerinin dikkate alınmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Çoğunlukla çocukların refahı ya da yoksunluklarının belirleyicileri hane yapısı özellikleri, iş gücü piyasalarının durumu ve devlet politikaları başlıkları altında değerlendirilir.

Eurostat ampirik bir model belirlemek için yaptığı çalışmada, çocukların yoksunluk olasılığını ve/veya tüm çocuklar arasındaki yoksunluk yoğunluğunu açıklayabilen kaynaklar üzerinde daha uzun dönemli kontrol; sağlık ve barınma ile ilgili ihtiyaçlar ve hane halkının büyüklüğü ve bileşiminden oluşan üç ana değişken seti kullanmaktadır.

Çalışmada Eurostat'ın kullandığı bu üç ana değişken seti dikkate alınmış, her bir set içerisinde yer alan alt değişkenler analize dâhil edilmiştir. Bu doğrultuda analiz edilen değişkenler; hanedeki yetişkinlerin eğitimi düzeyinin düşük olduğu hanelerde yaşayan çocuk sayısı, kalabalık hanede yaşam ve yüksek barınma maliyetidir. Literatür bu alt değişkenler ile çocuk yoksulluğu arasında pozitif yönlü ilişkinin varlığını kabul etmektedir.

2. Çocuk ve Çocuk Yoksulluğu Kavramları

1980'lerden itibaren çocuk yoksulluğu sosyal politikanın önemli bir konusu olarak değerlendirilmekle birlikte, kavramın üzerinde görüş birliğine varılmış bir tanımı bulunmamaktadır. Çocuk yoksulluğu ile ilgili ortak tanım yapabilmenin bazı zorlukları bulunur. Bu zorluklardan ilki, çocuk tanımlamasını yapabilmektir. Farklı disiplinlerin ve kuruluşların kavramı kendi bakış açılarına göre ele alması, üzerinde görüş birliğine varılmış bir tanım yapılmasını güçleştirmektedir. Örneğin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin ilk maddesi “*çocuğa uygulanabilecek yasa uyarınca daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insanı çocuk kabul ederken*, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

çocuk kavramını çocuk işçiliği ile ilişkilendirmiştir. Buna göre asgari yaş sınırı, zorunlu öğretim yaşının bittiği yaşın ve her halükarda 15 yaşın altında olamayacaktır. Ancak ekonomisi ve eğitim olanakları gelişmemiş olan üyeler, ilgili işçi ve işveren örgütlerinin görüşünü alarak, asgari yaşı 14 olarak belirleyebilir. Bu bakımdan ILO'nun, çocuk işçi kavramını kullanırken, 14-15 yaş arası kişileri kapsama alacağı söylenebilir (ILO, 2015). ILO'nun 182 No'lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması Ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi (ILO, 2000) ise, bu sözleşme kapsamında 18 yaş altı herkesi çocuk olarak kabul eder. Eurostat ise (2023) çalışmalarında 18 yaşından küçük kişileri (0-17) çocuk kapsamına almaktadır.

Çocuk yoksulluğunu tanımlamaktaki ikinci zorluk ise çocuğun gelirin olmaması nedeni ile yoksul olarak kabul edilip edilemeyeceğidir. Çocuk yoksulluğunun sosyal politikanın konularından biri haline gelmesiyle, ilk başlarda çocuk yoksulluğu hanenin yoksulluğu ile birlikte değerlendirilmiş (çocuklarının maddi gelirin olmaması ve buna bağlı olarak çocukların yoksul olarak nitelendirilemeyeceği görüşü ile), 1980'lerden itibaren ise bağımsız bir konu olarak ele alınmıştır (Avşar-Kurnaz, 2009: 27; Aral ve ark., 2016: 41). Kuşkusuz çocukların yoksulluğu, hanenin yoksul olup olmaması ile/hane halkı geliri ile yakından ilişkilidir. Bu bakımdan genel olarak bir çocuğun birlikte yaşadığı hanenin, kişi başına harcanabilir geliri belirlenen yoksulluk sınırının altında ise o çocuk yoksul olarak kabul edilir (Konuk-Şener ve Ocakçı, 2014: 60). Ancak çocuk yoksulluğunun ayrı bir başlık altında değerlendirilmesinin nedeni, özel ilgi ve korumaya gereksinimlerinin yanında yoksulluğu algılayışlarının yetişkinlerden farklı olması (Avşar-Kurnaz, 2009: 28) ve yoksulluğun en ağır biçimlerini çocukların yaşamalarıdır (United Nations Children's Fund [Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu /UNICEF], 2005/a: 17).

Son olarak çocuk yoksulluğunu ele almadaki bir diğer belki de en büyük zorluk ise ölçümünde hangi kriterlerin dikkate alınacağıdır. Özellikle yüksek gelirli ülkeler tarafından kullanılan yoksulluk ile ilgili 3 farklı ölçüm yöntemi öne çıkmaktadır; OPHI (Oxford Poverty and Human Development Initiative) ve UNDP tarafından geliştirilmiş olan The MPI(Çok Boyutlu Yoksulluk endeksi), UNICEF'in Küresel Çocuk Yoksulluğu çalışmasında kullandığı çocuk haklarına ilişkin sözleşmeye dayanan BRISTOL yaklaşımı ve 2012'de UNICEF tarafından geliştirilmiş olan MODA (Çoklu Çakışan Yoksulluk Analiz) metodolojisi.

Uzun yıllardır çocuk yoksulluğunun ölçülmesine yönelik çalışmaları bulunan UNICEF, çocuk yoksulluğunun ölçümünde artık sadece gelire odaklanan genel yoksulluk değerlendirilmelerinin kullanılmaması gerektiğini belirterek, ölçüm için çok boyutlu yaklaşımı kabul eder. UNICEF tarafından çocuk yoksulluğu ve eşitsizlikler üzerine 2007 yılında başlatılmış küresel ölçekli araştırma, elliden fazla ülkede çocuklar arasındaki yoksullukları sekiz kritik boyutta ele alır (Kurukulasuriya ve Engilbertsdóttir, 2012: 24; Nandy ve Minujin: 2012: 3). Çocukların yaşadığı şiddetli yoksulluk ve göstergeleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Şiddetli Yoksulluk ve Göstergeleri ve BM Çocuk Hakları

Yoksulluk	Şiddetli Yoksulluk	Göstergeler
Beslenme	Yetersiz Beslenme	5 yaş altı çocuklarda şiddetli antropometrik başarısızlık (aşırı kısa boy, aşırı zayıf kilo)
Güvenli İçme Suyu	Zaman zaman kirlenen su için uzun yürüme (>200metre)	Suya ya da yüzey suyuna (güvenli olmayan kaynak) 30 dakikadan uzun süren erişim
Sanitasyon	Konut içinde ya da yakınında sanitasyon imkanı yok	Sanitasyon yok
Sağlık	- Sağlık tesislerine bir saatten fazla seyahat/ulaşım süresi - Hastalıklara karşı aşı yok	Aşılama yok ya da tedavi edilemeyen ishal

Barınma	Kalıcı olmayan bina, gizlilik yok, yer döşemesi yok, bir ya da iki oda, her oda da 5 kişiden fazla	Çamurdan zemin, ya da her oda da 5den fazla kişi (aşırı kalabalık)
Eğitim	İlk ya da orta öğrenime devam edilemiyor	Okul çağındaki çocuk (7-18 yaş) ve okulda değil ya da herhangi bir eğitim almıyor
Bilgi	Radyo, televizyon, kitap ya da gazeteye erişim yok	Bilgi erişimi (eğer anne geçen hafta radyo dinlediye, ya da gazete okuduysa ya da tv izlediye) ve bilgi sahipliği kombinasyonu (tv ya da radyodan)

Kaynak: Pemberton, Gordon ve Nandy, 2012: 33

3. Çocuk Yoksulluğunun Belirleyicileri

Çocukların refahlarını ya da yoksullukları/yoksunluklarını belirleyen çok sayıda değişken bulunmaktadır. Çoğunlukla çocukların refahı ya da yoksunluklarının belirleyicileri hane yapısı özellikleri, iş gücü piyasalarının durumu ve devlet politikaları başlıkları altında değerlendirilir

Çocukların refahı/yoksunlukları üzerinde etkili olan hane yapısı özellikleri içerisinde *ebeveynlerin ortalama yaşı, ebeveynlerin eğitimi, hane başına düşen çocuk sayısı ve çocuğun yaşadığı hanedeki ebeveyn sayısı* yer alır. *Ortalama ebeveyn olma yaşının yüksek olması* ve ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yükselmesi ile işsizlik oranlarının görece düşük olması ve işgücü piyasasındaki konumlarının görece iyi konumda olması beklentisi yükselir. Dolayısıyla bu değişkenler ile çocuk yoksulluğunun arasında ters yönlü bir ilişki bulunur. Hane yapısı özellikler içerisinde değerlendirilen bir diğer değişken hanedeki çocuk ve ebeveyn sayısıdır. Hanedeki *ortalama çocuk sayısının az olması, çocuklar için gerekli ekonomik kaynakların artmasını* sağlar. Az çocuğa sahip ve iki ebeveynli hanelerde yaşayan çocukların yoksunluklarının görece düşük olması beklenen bir durumdur. Tek ebeveynli bir hane birden fazla yetişkinin olduğu hanelere göre (hanedeki yetişkinler arasında istihdam riski bakımından) daha savunmasızdır. İhtiyaçlar açısından bakıldığında, bekâr ebeveynler, genellikle birden fazla yetişkinin bulunduğu hanelere göre hane kaynaklarının daha yüksek bir payını temsil eden sabit maliyetlerle (barınma, çocuk bakımı masrafları, vb.) karşı karşıyadır. Ayrıca bekâr ebeveynler çalışma hayatı ile aile hayatını uzlaştırmada daha fazla güçlüklerle karşılaşmakta ve bu nedenle yarı zamanlı istihdamı veya hareketsizliği tercih etme olasılıkları artmaktadır (Guio, Marlier, Vandenbroucke ve Verbunt, 2020: 17-20; Metin, 2015; Tekdemir, Yılmaz, 2020).

Ebeveynlerin çalışıp çalışmaması ve elde ettikleri yıllık kazanç çocuk yoksulluk oranının belirleyicileri arasında yer alan işgücü piyasasına ilişkin değişkenlerdendir. Hane halkına yapılan, sosyal amaçlı gelir transferleri ve destekleri ise çocuk yoksulluğunu azaltıcı devlet politikaları arasındadır. Çocuk yoksulluğunu azaltmaya yönelik politikalar arasında kadın istihdamını artırma özel bir önem verilmektedir (Tekdemir, Yılmaz, 2020).

Eurostat (2020) çocuk yoksunluğunun ölçülmesi üzerine yaptığı çok düzeyli (maddi) yoksunluk çalışmalarının literatür taraması sonucu, çocuk yoksunluğunun belirleyicilerinin "mikro seviye" ve "makro seviye" olarak ayrıldığını belirterek çalışmada bu ayrımı kullanmaktadır. Mikro düzey belirleyiciler, yoksunlukla ilişkisi olan, bireysel ya da hane düzeyinde ölçülen sosyo-ekonomik özelliklerdir. Hanelerin demografik ve sosyoekonomik özelliklerinin çocukların gelir yoksulluğunu ve yoksunluğunu etkilemesi neden ile mikro düzeyde çocuk yoksunluğunun belirleyicilerine (hane halkının "kaynaklar üzerindeki uzun vadeli hakimiyeti" ile ilişkili olması nedeni ile) eğitim, statü ve istihdamla ilgili değişkenler dahil edilmektedir. Buna karşılık, makro düzeydeki belirleyiciler, ülkedeki ortalama hane halkı gelir düzeyi, kişi başına düşen GSYİH ile ilişkili açıklayıcı değişkenleri, toplu sosyal harcama ölçütleri, işsizlik, eşitsizlik, refah devleti rejimi vb. gibi ülkeler arasındaki yoksunluk farklılıklarını içeren makro değişkenleri hesaba katar. Son zamanlarda, çok düzeyli çalışmalar mikro düzey ve makro düzey yaklaşımları birleştirmiştir (Guio ve ark., 2020:17, 20).

Eurostat tarafından ampirik bir model belirlemek için, çocukların yoksunluk olasılığını ve/veya tüm çocuklar arasındaki yoksunluk yoğunluğunu açıklayabilen hane halkı düzeyinde üç ana değişken seti kullanılmaktadır (Guio ve ark., 2020:18). Bunlar;

Kaynaklar üzerinde daha uzun dönemli/vadeli kontrol;

- Hane halkının satın alma gücü cinsinden ifade edilen yıllık (harcanabilir) geliri
- En yüksek eğitilmiş ebeveynin eğitim düzeyi; düşük eğitim (eğitim yok, ilköğretim veya alt orta eğitim), orta eğitim (lise veya orta öğretim sonrası yüksek olmayan eğitim) ve yükseköğretim (yükseköğretim) referans kategorisi olarak kullanılır.
- 18-59 yaş arası, öğrenciler hariç hane halkının (yarı) işsizlik durumu: yetişkinlerin son bir yılda toplam iş potansiyellerinin %20'sinden azında çalıştığı durumda bire eşittir
- Hane halkı üyelerinden birinin AB dışında doğup doğmaması (göçmenlik)
- Hane halkı borç yükü (borç yükü): kiralık alımlardan ya da konutla bağlantılı ipotek ya da kredi dışındaki kredilerden kaynaklanan borçların ödenmesi hane halkı için ağır bir mali yük olarak kabul edilirse bire eşittir.
- Hanede serbest meslek sahibi kişilerin varlığı (serbest meslek),

Sağlık ve barınma ile ilgili ihtiyaçlar;

Aynı kaynaklara ancak farklı ihtiyaçlara sahip hanelerde yaşayan çocuklar çok farklı yaşam standartları deneyimleyebilirler. İhtiyaçlar, bir hane halkının yaşam standardını sürdürmesi için gerekli olan kaynakların düzeyini artırır.

- Hane halkından en az bir kişinin sağlığının kötü ya da çok kötü olduğunu bildirmesi durumunda bir değerine sahip olan,
- Hane halkı konutunu özel piyasadan ya da sosyal (ücretsiz ya da indirimli) bir tarifieden kiralıyorsa,
- Hane halkının ipotek geri ödemesi (taksit ve faiz) ya da kira, sigorta ve hizmet bedelleri (kanalizasyon, çöp toplama, düzenli bakım, onarım ve diğer masraflar) dahil olmak üzere konut maliyetlerinin ağır olup olmadığını ölçen iki konut yükü (hafif konut yükü, ağır konut yükü), referans kategorisi olarak konut yükü olmayan

Hane halkının büyüklüğü ve bileşimi

- Evdeki toplam bağımlı (bakmakla yükümlü olunan) çocuk sayısı (0-17 yaş arası tüm çocuklar ve 18-24 yaş arası bağımlı öğrenciler),
- 1-15 yaş arası çocuklar arasında hanedeki en büyük çocuğun yaşı.
- Çocukların tek ebeveynli bir evde yaşayıp yaşamaması

4. Literatür Taraması

Diris, Vandenbroucke ve Verbist (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, AB gelir ve yaşam koşulları araştırması 2005-2012'den alınan makro düzeydeki panel verilerini kullanarak Avrupa Refah devlet ülkelerinde çocuk yoksulluğu ile ilgili olarak sosyal harcamaların etkisi değerlendirmektedir. Çalışmada özellikle Güney ve Doğu Avrupa refah devletlerinde çok kuşaklı ailelerin yaygınlığı çocuklu aileler için, ilgili bir gelir kaynağı haline getirildiği, hem nakit transferlerinin hem de emekli maaşlarının çocuk yoksulluğunu önemli ölçüde azalttığı sonucuna ulaşılmıştır

Gornick ve Nell (2018) çalışmasında, Lüksemburg Gelir Çalışması (LIS) veri tabanından alınan verileri kullanarak 24 yüksek ve orta gelirli ülkedeki çocuk yoksulluğunu değerlendirmektedir. Hem ülkeler içinde hem de ülkeler arasında gelir seviyelerindeki farklılıkları hesaba katmak için hem göreceli hem de mutlak yoksulluk standartlarını kullanarak yoksulluk kalıplarını değerlendirdikleri çalışmada yazarlar,

- Piyasa gelirine (vergi ve transferlerden 'önceki' gelir);
- Piyasadan elde edilen gelir + aile transferleri ve

- Toplam hane gelirine göre yoksulluk çıktısını analiz etmiş. Bu ayrıştırma, devletlerin çocuklar arasında piyasadan kaynaklanan yoksulluğu azaltmak için kamu politikalarını ne ölçüde ve nerede kullandığını gösterir. Yazarlar, mikro verilere dayalı yoksulluğu azaltma analizleri için aile yardımları (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nden makro verileri kullanarak hem nakit hem de vergi indirimleri) ve çocuk yoksulluğunun azaltılması (yeniden dağıtım nedeniyle, LIS mikro verilerine dayalı olarak) arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Çalışmada hane yapısı ve ebeveynlerin istihdamı ülkeler içinde çocukların yoksul olma olasılığını şekillendiren iki önemli risk faktörü olarak değerlendirilmiştir.

Mitrakos'un (2008) çalışmasında, Yunanistan'da bir çocuğun yoksulluk sınırının altında olma olasılığını belirleyen ana faktörlerin, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin düşük olması, kırsalda ya da kiralık bir evde ikamet etmesi ve ailede çok sayıda çocuğun bulunması olduğu görülmektedir. Ayrıca ekonomik göçmenler, sosyal güvencesi olmayan işçiler, mavi yakalı işçiler ya da çiftçiler için çocuk yoksulluğu oranı daha yüksekken, hanede istihdam edilen kişi sayısı ve iş güvencesi düzeyi arttıkça çocuk yoksulluğu azalmaktadır.

Bárcena-Martín, Blanco-Arana ve Pérez-Moreno (2018) 30 Avrupa ülkesinde, beş farklı model kurarak ele aldıkları değişkenlerin çocuk yoksulluğu üzerindeki etkisini analiz etmişlerdir. Model A'da demografik ve sosyo-ekonomik faktörlerin yer aldığı hanehalkı düzeyindeki değişkenler yer alırken, Model B'de sosyal transferlerle ilgili üç gösterge, Model C'de yaşam standardı etkilerini kontrol etmek için kişi başına düşen GSYİH eklenir. Model D işgücü piyasası etkisini kontrol eder. Son olarak, çok kuşaklı hanelerin etkisi ve bir ülkedeki bu tür hanelerin varlığına bağlı olarak hedeflemenin olası farklılaştırıcı etkisi Model E'de analiz edilmektedir. Literatürle uyumlu olan araştırma bulguları şu şekildedir;

- Sadece bir ebeveyn ile yaşayan bir çocuğun yoksul olma olasılığı, iki ebeveynle yaşayan bir ebeveynenden yüzde 20 daha fazladır.
- Çok kuşaklı hanelerde yaşayan çocukların yoksul olma olasılığı, tek birimli hanelerde yaşayanlara göre yüzde 41 daha azdır; bu nedenle, bu tür aile yapısı çocuklar için bir güvenlik ağı olarak görülebilir.
- Hiç kimsenin çalışmadığı hanelerdeki çocukların, en az bir kişinin çalıştığı hanelerde yaşayan çocuklara göre üç buçuk kattan daha fazla yoksul olma ihtimali vardır.
- Yoksul olma olasılığı her ek çocukla birlikte yaklaşık yüzde 30 artmakta ve çocuk 12- 17 yaşları arasındaysa bu olasılık daha da artmaktadır.
- Konut için ödeme yapmak zorunda olmayan bir evde yaşayan bir çocuğun yoksul olma olasılığı daha düşüktür.
- Daha genç bir ebeveynle, daha az eğitilmiş bir ebeveynle ya da işsiz bir ebeveynle yaşayan çocukların yoksul olma ihtimalinin daha yüksektir
- Beklentilerimizin aksine, baba/anne sağlığı değişkeni, önemli ölçüde daha yüksek bir çocuk yoksulluğu riskini beraberinde getirmemektedir.
- AB göçmeni bir babaya/anneye sahip çocukların yoksul olma olasılığı daha yüksektir ve hatta AB üyesi olmayan bir göçmen baba/anne ile yaşayan çocukların yoksul olma olasılığı daha da fazladır.
- Sosyal transfer göstergeleri ile çocuğun yoksul olma olasılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.
- Çocuk yanlısı ya da yoksul yanlısı hedeflemede, boyut ve hedefleme ne kadar yüksek olursa, çocuk yoksulluğu riski o kadar düşük olur; çocuk yanlısı hedeflemenin çocuk yoksulluğu riski üzerinde daha yüksek bir etkisi vardır.

Papanastasiou, Papatheodorou ve Petmesidou, (2016:75-79) Avrupa Birliğinde, çocuk yoksulluğu nesiller arası yoksulluk aktarımı başlıklı çalışmalarında, 2005-2011 dönemi AB Gelir ve Yaşam koşulları araştırmasının (EU-SILC) mikro-datalarını kullanarak AB-15 ülkelerinde çocuk yoksulluğunu ele almışlardır. Sosyal demokrat, liberal, muhafazar ve Güney Avrupa refah rejimlerinde çocuk yoksulluğu Sosyal transfer, sosyal harcama, Kişi Başına GSYH, baba mesleği, babanın beden işçisi ya benden işi olmayan yüksek yetenek gerektiren iş yapmasına göre analiz edilmiştir Çalışmada ailenin

sosyo ekonomik düzeyinin bireyin çocukluktan yetişkinliğe kadar yoksulluk riski üzerinde birçok etki olduğunu ortaya koymuşlar. Özellikle, çocukluk döneminde yaşanan yoksulluk, kişinin iyi olma halini ve sosyo ekonomik durumunu zayıflatmaktadır (Papanastasiou ve ark., 2016: 67, 72).

Çalışmada çocuk yoksulluğunun özellikle Güney Avrupa ve Anglo Saxon ülkelerinde yüksek olduğu, Nordik ülkelerde ise düşük olduğu görülmüştür. EU 15’de Sosyal koruma sistemi ve çocuk yoksulluğu arasında ilişki bulunmuştur. Özellikle İtalya ve Yunanistan’da emeklilik sosyal transferlerde baskın ve aile ve akrabaların refah sağlamada baskın bir rolü vardır (Papanastasiou ve ark., 2016: 84).

Eurostat tarafından yapılan mikro ve makro belirleyicileri içeren Çok düzeyli (maddi) yoksunluk çalışmalarının literatür taramasına tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2: Çok düzeyli (maddi) yoksunluk çalışmalarının literatür taraması

Araştırmacı	Mikro Belirleyiciler	Makro Belirleyiciler
Nelson (2012)	Kadın, yaş, bekâr kişi, yalnız ebeveyn, iki ebeveynli aile, ilköğretim, işsiz, AB üyesi olmayan göçmen	Sosyal destek/hizmet harcamaları, kişi başına düşen GSYİH, faaliyet oranı, işsizlik oranı, uzun vadeli işsizlik oranı, eğitim harcamaları, aktif işgücü piyasası politikası harcamaları, kamu hizmeti politikaları
Whelan and Maître (2012)	Hane halkı geliri, profesyonel meslek, eğitim (okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim,yükseköğretim),yaş, cinsiyet, medeni durum, göçmenlik durumu, çocuk sayısı, yalnız ebeveyn, istihdam durumu, görev süresi)	Gayri Safi Milli Harcanabilir Gelirin logaritması, refah rejimi mankenleri ve Gini
Chzhen (2014)	Düşük iş yoğunluğu, yalnız ebeveyn, büyük aile, göçmen, mal sahibi-işgalci, bir yetişkin kamuda çalışıyor sektör, en küçük çocuğun yaşı, en yüksek eğitim)	Asgari gelir koruma planı, toplam sosyal harcamalar, işsizlik oranı
Bárcena-Martin et al. (2014)	Kadın, genç, yaşlı, yükseköğretim, çalışma, imtiyaz durumu, hane geliri, hane halkı yapı değişkenleri	Uzun dönemli işsizlik oranı, S80/S20, Kişi Başı GSYH, toplam harcamalar Uzun vadeli işsizlik oranı, S80/S20, kişi başına GSYİH, toplam sosyal harcaması)
Bárcena-Martin et al. (2017)	Çocuğun yaşı, iş yoğunluğu, yalnız ebeveyn, kentsel alan, mal sahibi, kronik hastalık veya durum, kadın hane halkı referans kişisi (HRP), yükseköğretim HRP, genç HRP, göçmen HRP	GSYİH başına kişi, uzun işsizlik oranı, S80/S20 (Pareto ilkesi) sosyal harcamalar Harcama fonksiyonları
Saltkjel and Malmberg Heimonen (2017)	Cinsiyet, yaş, doğduğu ülke, medeni durum, uzun süreli hastalık, kendi tanımladığı ekonomik durum, eğitim düzeyi	Kişi başına BES cinsinden sosyal koruma harcaması, istihdam oranının tersine bölünür
Kaynak: Guio, Marlier, Vandenbroucke, Verbunt, 2020:22-24’ten uyarlanmıştır		

5. Metodoloji

5.1. Veri seti ve tanımlayıcı istatistikler

Araştırmada, çocuk yoksulluğu ile çocuk yoksulluğunun belirleyicileri arasında yer alan hanedeki yetişkin eğitimi, kalabalık hanede yaşam ve yüksek barınma maliyetleri arasındaki ilişki Güney Avrupa Refah Rejimleri arasında yer alan İtalya, İspanya, Portekiz, Türkiye ve Yunanistan verilerinden hareketle panel veri analizi yöntemiyle incelenmiştir. 2011-2022 dönemine ait ülke verileri Eurostat veri tabanından elde edilmiştir. Analiz için Eviews paket programı kullanılmıştır.

Çalışmada kurgulanan model aşağıda yer almaktadır:

$$\text{Model: } CYO_{it} = \alpha_{it} + \beta_{1it} EGI_{1it} + \beta_{2it} KHY_{2it} + \beta_{3it} YBM_{3it} + \epsilon_{it} \quad (1)$$

Modelde yer alan “i” ibaresi yatay kesiti, “t” ibaresi zaman boyutunu ve “ε” hata terimini ifade etmektedir.

Tablo 3: Araştırmada Yer alan Değişkenler

Değişken	Hesaplama Biçimi	Kısaltma
Çocuk Yoksulluk Oranı		CYO
Hanedeki Yetişkin eğitimi	En yüksek lise düzeyinde* eğitilmiş yetişkinlerin bulunduğu hanede yaşayan çocuk oranı *Bu kapsamdaki eğitim düzeyleri; - İlköğretimden daha az, ilköğretim ve alt orta eğitim - Lise ve lise sonrası yüksek olmayan eğitim	EGI
Kalabalık Hanede Yaşam	Kalabalık hanede* yaşayan çocuk oranı *Hanede aşağıdakilere eşit asgari oda sayısı yoksa kişi aşırı kalabalık bir hanede yaşıyor olarak kabul edilir: - Ev için bir oda; - Evde çift başına bir oda; 18 yaş ve üzeri her bekâr kişi için bir oda; 12 ila 17 yaşları arasındaki aynı cinsiyetten bekâr çift başına bir oda; - Önceki kategoride yer almayan 12-17 yaş arası her bekâr kişi için bir oda; 12 yaşından küçük her çift çocuk için bir oda.	KHY
Yüksek Barınma Maliyeti	Yüksek barınma maliyeti* bulunan hanelerde yaşayan çocuk oranı *Barınma maliyeti aşırı yük oranı, toplam konut maliyetlerinin harcanabilir gelirin %40'ından fazlasını temsil ettiği hanelerde yaşayan nüfusun yüzdesidir.	YBM

Çalışmada, bağımlı değişken çocuk yoksulluk oranı, açıklayıcı değişkenler ise, hanedeki yetişkin eğitimi, kalabalık hanede yaşam, yüksek barınma maliyetidir. Çalışmada kullanılan değişkenler, hesaplanma biçimleri ve kısaltmaları Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 4: Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları

	CYO	EGI	KHY	YBM
Ortalama	26.6750	45.1233	31.532	17.3683
Medyan	26.3500	41.7500	36.3500	12.0500
Maksimum	34.2000	70.8000	58.5000	54.500
Minimum	18.5000	19.2000	6.4000	5.3000
Std. Sapma	4.3772	13.775	17.1068	13.5363
Çarpıklık (Skewness)	0.1100	0.2281	-0.0143	1.6350
Basıklık (Kurtosis)	2.2815	2.1489	1.6044	4.1564
Jarque-Bera	1.4118	2.3311	4.8709	30.0761
Olasılık	0.4937	0.3117	0.0876	0.0000
Gözlem	60	60	60	60

Tanımlayıcı istatistik sonuçları (Tablo 4) incelendiğinde değişkenlere ait ortalama değerler CYO için 26.6750, EGI için 45.1233, KHY için 31,5316 ve YBM için 17.3683'tür.

Tanımlayıcı istatistikler normal dağılım açısından değerlendirildiğinde YBM değişkeninin (olasılık >0.05) normal dağılmadığı anlaşılmaktadır. En az bir değişkenin normal dağılıma sahip olmaması nedeni ile çoklu doğrusal bağlantı sorununun tespiti için Spearman Korelasyon analizi tercih edilmiştir.

Tablo 5: Çoklu doğrusal bağlantı (Spearman Korelasyon Test Sonuçları)

Korelasyon				
t-İstatistik				
Olasılık	CYO	EGI	KHY	YBM
CYO	1.0000			

EGI	0.4143	1.0000		
	3.4667	-----		
	0.0010	-----		
KHY	0.2802	0.2009	1.0000	
	2.2230	1.5621	-----	
	0.0301	0.1237	-----	
YBM	0.2875	-0.2454	0.0706	1.0000
	2.2864	-1.9275	0.5392	-----
	0.0259	0.0588	0.5918	-----

Tabachnick ve Fidell (2001)'e göre, bağımsız değişkenlere ilişkin korelasyon katsayısının 0.90'ın üzerinde olması durumunda çoklu doğrusal bağlantı bulunur. Spearman Korelasyon test sonuçlarında (Tablo 5) en yüksek ilişki EGI ile CYO arasındadır (0.4143). Dolayısıyla test sonuçlarında Korelasyon katsayıları 0.90'dan düşük olduğu için çoklu doğrusal bağlantı bulunmamaktadır. İçsellik sorununun tespitinde de hata terimi üzerinden tanımlayıcı istatistik değerleri yeniden incelenmiş ve Spearman korelasyon analizi tercih edilmiştir.

Tablo 6: İçsellik (Spearman)

Korelasyon				
t-İstatistik				
Olasılık	HATA TERİMİ	EGI	KHY	YBM
HATATERİMİ	1.0000			

EGI	0.0407	1.0000		
	0.3101	-----		
	0.7576	-----		
KHY	-0.1096	0.2009	1.0000	
	-0.8396	1.5621	-----	
	0.4046	0.1237	-----	
YBM	0.3048	-0.2454	0.0706	1.0000
	2.4369	-1.9275	0.5392	-----
	0.0179	0.0588	0.5918	-----

Spearman Korelasyon test sonuçları incelendiğinde tüm değişkenler ve hata terimi için, korelasyon katsayısının ayısı 0.90'dan düşük olduğu ve içsellik probleminin olmadığı tespit edilmiştir.

5.2. Yatay Kesit Bağımlılığının Araştırılması

Tablo 7: Yatay kesit bağımlılığı (YKB)

Değişken	CYO		EGI		KAY		YBM	
Test	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
Breusch-Pagan LM	21.5767	0.0174	97.6524	0.0000	97.6524	0.0309	24.624	0.0061
Pesaran scaled LM	2.5886	0.0096	19.59968	0.0000	19.5997	0.0280	3.2700	0.0011
Bias-corrected scaled LM	2.3614	0.0182	19.3724	0.0000	19.372	0.0488	3.0427	0.0023
Pesaran CD	2.3522	0.0187	9.8083	0.0000	9.8083	0.2916	3.4387	0.0006

Panel veri analizleri içeren çalışmalarda birim kök sınaması yapılmadan önce yatay kesit bağımlılığın varlığı incelenmelidir. Yatay kesitlerin bağımsız olması, paneli oluşturan birimlerden/ülkelerden herhangi birinde oluşan bir şoktan paneli oluşturan diğer ülkelerin etkilenme derecelerinin aynı olması ya da diğer ülkelerin etkilenmediği varsayımına dayanmaktadır (Göçer, 2013; Koçbulut ve Barış, 2016). Panel veriyi oluşturan yatay kesitlerden (analiz edilen ülkelerden) birinde gerçekleşen *bir şok diğer*

ülkeleri de etkiliyorsa bu durum yatay kesitler arasında bağımlılığın varlığı şeklinde yorumlanır. Seriler arasında yatay kesit bağımlılığı varlığının dikkate alınması, analiz sonuçlarının doğruluğunu ve güvenilirliğini etkileyecektir (Uyanık ve Yeşilkaya, 2021). Bu nedenle analiz yapılmadan önce yatay kesitler arasında bağımlılığın varlığı test edilmelidir.

Tablo 7’de yer alan panel bazında yapılan yatay kesit bağımlılığı (YKB) testlerinin sonuçlar incelendiğinde, bütün YKB test sonuçlarında olasılık değerlerinin 0.05’ten küçük çıktığı görülmektedir. Bu durumda H_0 hipotezi “yatay kesit bağımlılığı yoktur” reddedilmektedir. Paneli oluşturan kesitler arasında yatay kesit bağımlılığı söz konusudur. Diğer bir ifade ile ülkelerden birinde gerçekleşen bir birim şok diğer ülkeleri de etkilemektedir. Bu nedenle ülkelerin yoksulluğu azaltabilmek için diğer ülkeleri etkileyen şokları dikkate alması gerekmektedir.

Analizlerde yatay kesit bağımlılığı söz konusu olduğu için, yatay kesit bağımlılığını dikkate alan ikinci nesil birim kök testleri durağanlık sınamasında dikkate alınmıştır. Birim kök testlerine geçmeden önce modelin trend içerip içermediği tablo 8’de gösterilmektedir.

Tablo 8: Modellerin Trend İçerme Durumu

Bağımlı Değişken: CYO				
Metot: Panel En Küçük Kareler				
Değişken	Katsayı	Standart Hata	t-istatistik	Olasılık
EGI	0.1649	0.0506	3.2576	0.0019
KHY	0.0813	0.0310	2.6274	0.0111
YBM	0.0398	0.0478	0.8336	0.4081
C	16.054	3.0818	5.2094	0.0000
@TREND	-0.0142	0.1519	-0.0933	0.9260
R-kare	0.4129	Düzeltilmiş R-kare		0.3702
Olasılık (F-istatistik)	0.0000			

Modelin trend içerme durumunu gösteren tablo 8 incelendiğinde, @trend göstergesinin olasılık değerinin kritik değerden (0.05) büyük olduğu ve anlamsız olduğu dolayısıyla modelin trend içermediği görülmektedir. Yıl aralığının dar olması bu durumun gerekçesi olarak gösterilebilir. Bu sebeple birim kök testleri sabitli model üzerinden yorumlanmıştır.

5.3. Birim Kök Testi

Tablo 9: CIPS Birim Kök Testi

Model	Değişken	t-istatistik	Olasılık Değeri	Sonuç
Sabit	CYO	-3.1770	<0.01	I(0)
	EGI	-3.1976	<0.01	I(0)
	KHY	-2.8938	<0.01	I(0)
	YBM	-1.1050	>=0.10	I(1)
	ΔYBM	-2.9684	<0.01	
Kritik Değerler				
Düzey		Birinci Fark		
%1	-2.74	%1	-2.77	

%5	-2.41	%5	-2.43
%10	-2.24	%10	-2.26
*H ₀ : Durağan değildir.			

Olasılık değeri kritik değerden (0,05den) küçük olduğu için, düzeyde durağandır (H₀ red edildi).

Panel veri analizlerinde bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında anlamlı sonuçların elde edilebilmesi için *değişkenlere ilişkin* zaman serilerinin durağan olmaları gerekmektedir. Birim kök testi öncesinde yatay kesitlerin birbirinden bağımsız olup olmadıklarının belirlenmesi gerekmektedir. Yatay kesit bağımlılığının varlığı durumunda ikincil nesil birim kök testleri uygulanır. (2004) PANİC, Pesaran (2007) CADF ve CIPS, Hadri ve Kurozumi (2012) HK testleri ikincil nesil testler arasındadır (Topaloğlu, 2018). Çalışmada, yatay kesit bağımlılığının varlığı tespit edilmiş olup, ikinci nesil testlerden biri olan CIPS birim kök testi uygulanmıştır.

Tablo 9'da CIPS birim kök test sonuçlarına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, YBM değişkeni dışında değişkenlerin olasılık değerleri kritik değerden (0.05) küçük olduğu için düzeyde durağan oldukları görülmektedir. H₀ red edilmiştir. 0.05'ten büyük olan YBM değişkenini 1.dereceden farkını alındığında durağanlaştığı görülmüştür.

Tablo 10: F testi sonuçları

Test	İstatistik	Olasılık
F grup sabit	107.5099	0.0000
F zaman sabit	2.5684	0.0141
F çift yönlü sabit	30.4869	0.0000

Havuzlanmış model ya da sabit etkiler modelinin seçimi için F testi sonuçları dikkate alınmaktadır. F testi sonuçları (Tablo 10) incelendiğinde, olasılık değerinin kritik değerin (0.05) altında olduğu belirlenmiş ve sıfır (null) hipotezi reddedilmiştir. Dolayısıyla çift yönlü sabit etkiler modelinin geçerli olduğu görülmektedir

Tablo 11: Çift yönlü sabit etkiler modeli için Değişen varyans ve otokorelasyon test sonuçları

Değişen Varyans		
	İstatistik	Olasılık
LMh_sabit	4.1582	0.0455
Otokorelasyon		
LMp-stat	4.3913	0.0361
LMp*-stat	7.8544	0.0051

Çift yönlü sabit etkiler modeli için değişen varyans ve otokorelasyon test sonuçları incelendiğinde (Tablo 11), olasılık değeri kritik değerin (0.05) altında olduğu için modelde değişen varyans ve otokorelasyon sorunlarının varlığı gözlemlenmektedir. Bu nedenle çalışmada iki sorunu da dikkate alan ve çözen Period SUR (PCSE) yöntemi ile tahminleme gerçekleştirilmiştir.

5.3. Model tahmin sonuçları

Değişen varyans ve otokorelasyon sorunlarının varlığını dikkate alan Period SUR (PCSE) yöntemi ile gerçekleştirilen model tahmin sonuçlarına Tablo 12'de yer verilmiştir. Buna göre;

Tablo 12: Model tahmin sonuçları

Bağımlı Değişken: CYO				
Metod: Panel EGLS				
Period SUR (PCSE) standart hata & kovaryans				
Değişken	Katsayı	Std. Hata	t-istatistik	Olasılık
EGI	0.2081	0.0538	3.8661	0.0003
KHY	0.0733	0.0698	1.0502	0.2986
D(YBM)	0.1787	0.0887	2.0154	0.0491
C	15.3066	2.6229	5.8358	0.0000
Ağırlıklandırılmış İstatistikler				
R-kare	0.7838	Düzeltilmiş R-kare		0.7711
F-statistic	61.6296	Prob(F-statistic)		0.0000

Çalışmada, hanedeki yetişkinlerin eğitimi, kalabalık hanede yaşam ve yüksek barınma maliyetleri ile çocuk yoksulluğu arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunup bulunmadığı ve bulunuyorsa bu ilişkinin yönü araştırılmıştır.

Analiz sonuçlarının yer aldığı Tablo 12 incelendiğinde modelin bir bütün olarak anlamlılığını ifade eden f istatistik olasılık değerinin % 99 güven düzeyinde anlamlı olduğu ve hanedeki yetişkinlerin eğitimi, kalabalık hanede yaşam ve yüksek barınma maliyetleri açıklayıcı değişkenlerinin bağımlı değişken konumunda olan çocuk yoksulluğu seviyesindeki değişimin %77'sini (R2) açıkladığı belirlenmiştir.

Analiz sonucunda, model için çocuk yoksulluğu ile kalabalık hanede yaşam arasında anlamlı bir ilişki çıkmazken, çocuk yoksulluğu ile hanedeki yetişkin eğitimi ve yüksek barınma maliyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Yüksek barınma maliyetleri ile çocuk yoksulluğu arasında literatürle uyumlu şekilde pozitif yönlü bir ilişki görülürken, düşük eğitimli yetişkinlerin bulunduğu hanelerdeki çocuk sayısı ile çocuk yoksulluğu arasındaki pozitif yönlü ilişkinin yine literatürü doğrular nitelikte olması dikkat çekmektedir.

Dolayısıyla hanedeki yetişkinlerin eğitimi düzeyinin düşük olduğu hanelerde yaşayan çocuk oranında bir birim artış, çocuk yoksulluk oranında 0.20 birimlik artışa yol açarken, barınma maliyetlerinin yüksek olduğu hanede yaşayan çocuk oranındaki 1 birim artış, çocuk yoksulluğunu 0.17 birim arttırmaktadır. Bu doğrultuda barınma maliyetlerinin desteklenmesi çocuk yoksulluğu için önemli bir politika olarak görülmekle birlikte çocukların içinde yaşadıkları hanelerde eğitim seviyesinin yükseltilmesi daha etkin bir politika olarak değerlendirilmektedir. Bu durum bu bağlamda eğitim-yoksulluk ilişkisinin çocuklar kapsamında dahi geçerli olduğunu teyit etmektedir.

6. Sonuç ve Tartışma

Küresel bir sorun olan yoksulluk sosyal politikanın her zaman öncelikli ilgi alanlarından olmuştur. Ancak çocukların kırılganlığı, özel ilgi ve korumaya ihtiyaç duymaları, çocuk yoksulluğunun ayrı bir alan olarak ele alınmasının gerekli kılmasıdır. Yoksul hanede büyümeleri nedeni ile bedensel olduğu kadar zihinsel ve ruhsal gelişimleri için de gerekli ihtiyaçların noksanlığı olarak ifade edilebilen çocuk yoksulluğu, uluslararası kuruluşlarında da odaklandığı konular arasındadır.

Çocuk yoksulluğu sorununu ortadan kaldırabilmek ya da azaltabilmek için öncelikle sorunun temel nedenlerinin ortaya koyulması gerekmektedir. Çocukların refahı ya da yoksulluklarının belirleyicileri hane yapısı özellikleri, iş gücü piyasalarının durumu ve devlet politikaları başlıkları altında ele alınır. Ebeveynlerin ortalama yaşı, ebeveynlerin eğitimi, hane başına düşen çocuk sayısı ve çocuğun yaşadığı hanedeki ebeveyn sayısı çocuk yoksulluğunu etkileyen hane yapısı özelliklerindendir. Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yükselmesi (görece düşük işsizlik oranları ve işgücü piyasasındaki konumlarının görece iyi olması nedeni ile) ile çocuk yoksulluğunun arasında ters yönlü bir ilişki bulunur. Hane yapısı

özellikler içerisinde ele alınan hanedeki çocuk ve ebeveyn sayısı çocuk yoksulluğunun bir diğer belirleyicisidir. Hanedeki ortalama çocuk sayısının az olması, çocuklara ayrılan ekonomik kaynakların artması anlamına gelir. Az çocuğa sahip ve iki ebeveynli hanelerde yaşayan çocukların yoksulluklarının görece düşük olması beklenir. İhtiyaçlar açısından bakıldığında, bekâr ebeveynler ya da tek ebeveynli haneler çoğunlukla birden fazla yetişkinin bulunduğu hanelere göre hane kaynaklarının daha yüksek bir payını temsil eden sabit maliyetlerle (barınma, çocuk bakımı masrafları vb) karşılaşmaları ve istihdam riski nedeni ile daha fazla yoksulluk riski altındadır.

Eurostat tarafından yapılan çalışmada, çocukların yoksunluk olasılığını açıklamakta kaynaklar üzerinde daha uzun dönemli kontrol; sağlık ve barınma ile ilgili ihtiyaçlar ve hane halkının büyüklüğü ve bileşiminden oluşan üç ana değişken seti kullanılmaktadır.

Eurostat'ın kullandığı bu üç ana değişken seti çalışmada dikkate alınmış ve her bir set içerisinde yer alan alt değişkenler analize dâhil edilmiştir. Bu doğrultuda analiz edilen değişkenler; hanedeki yetişkinlerin eğitimi düzeyinin düşük olduğu hanelerde yaşayan çocuk sayısı, kalabalık hanede yaşam ve yüksek barınma maliyetidir. Literatür bu alt değişkenler ile çocuk yoksulluğu arasında pozitif yönlü ilişkinin varlığını kabul etmektedir.

Çalışmada bu değişkenler ile çocuk yoksulluğu arasında istatistiksel olarak bir ilişki bulunup bulunmadığı ve bulunuyorsa bu ilişkinin yönü araştırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, modelin bir bütün olarak anlamlılığını ifade eden f istatistik olasılık değerinin % 99 güven düzeyinde anlamlı olduğu ve hanedeki yetişkinlerin eğitimi, kalabalık hanede yaşam ve yüksek barınma maliyetleri açıklayıcı değişkenlerinin bağımlı değişken konumunda olan çocuk yoksulluğu seviyesindeki değişimin %77'sini (R²) açıkladığı belirlenmiştir.

Analiz sonucunda, model için çocuk yoksulluğu ile kalabalık hanede yaşam arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır. Çocuk yoksulluğu ile hanedeki yetişkin eğitim düzeyi ve yüksek barınma maliyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin vardır. Yüksek barınma maliyetleri ile çocuk yoksulluğu arasında pozitif yönlü bir ilişki, düşük eğitilmiş yetişkinlerin bulunduğu hanelerdeki çocuk sayısı ile çocuk yoksulluğu arasındaki pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Hanedeki yetişkinlerin eğitimi düzeyinin düşük olduğu hanelerde yaşayan çocuk oranında bir birim artış, çocuk yoksulluk oranında 0.20 birimlik artışa yol açarken, barınma maliyetlerinin yüksek olduğu hanede yaşayan çocuk oranındaki 1 birim artış, çocuk yoksulluğunu 0.17 birim artırmaktadır. Sonuç olarak çocukların içinde yaşadıkları hanelerde eğitim seviyesinin yükseltilmesi ve barınma maliyetlerinin desteklenmesi çocuk yoksulluğunu azaltıcı politika aracı olarak değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Aral N, Özdoğan Özbal E., Gürsoy F., Çetin Sultanoğlu S. , Aydos S., Tosun S., Karaaslan T., Kadan G. (2016). Çocuk gözünden yoksulluk tanımlamaları, *Journal of Current Research on Health Sector*, Vol:6, Issue:1.
- Avşar Kurnaz, Ş. (2007). Çocuk yoksulluğu, *Aile ve Toplum*, yıl 9 cilt 3, sayı 12, s47-55.
- Avşar Kurnaz Ş. (2009). *Türkiye’de çocuk yoksulluğu*, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Tez Danışmanı, Selim Coşkun, Ankara.
- Bárcena-Martín, E., Blanco-Arana, M. C., Pérez-Moreno, S. (2018). Social transfers and child poverty in European countries: pro-poor targeting or pro-child targeting?. *Journal of Social Policy*, 47(4), 739-758.
- Diris, R., Vandenbroucke, F., Verbist, G. (2014). Child poverty: what can social spending explain in Europe?. KU Leuven Discussion Paper Series DPS14.20, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2509248>
- Durgun Ö. (2006). Türkiye’de yoksulluk ve çocuk yoksulluğu üzerine bir inceleme. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, Cilt 6 sayı1.
- Dursun S., Aytaç S. (2017). *Çalışma yaşamında özel gruplar*: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- EUROSTAT, Datasets, Jobless households-children, Last Update 15 June 2023 <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm040/default/table?lang=en> Erişim Tarihi:12.07.2023

- Frager, R. , Fadiman J. (1998). *Personality and personal growth*, Fourth Edition, United States, Longman.
- Guio A. C., Marlier E., Vandenbroucke F., Verbunt P. (2020 edition) Micro- and macro-drivers of child deprivation in 31 European countries, Statistical working papers Eurostat, Luxembourg: Publications Office of the European Union doi: 10.2785/831285
- Gornick, J. C., Nell, E. (2018). Children, poverty and public policy: a cross-national perspective. *Handbook of family policy*, Page Range: 308–324 <https://doi.org/10.4337/9781784719340.00033>
- Göçer, İ. (2013). Seçilmiş OECD ülkelerinde bütçe açıklarının sürdürülebilirliği: Yatay kesit bağımlılığı altında panel eş-bütünleşme analizi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 8(30), 5086-1.
- Gül T., Öztürk M., (2020). Çocuk işçiliğinin nedenleri üzerine kavramsal bir çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Yıl: 2020/12, Sayı:38, s.130-148
- International Labour Organization, (2000). , *Worst forms of child labour convention*, 1999 (No.182) Erişim adresi : http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C182 Erişim tarihi: 23.02.2019
- International Labour Organization, (2015). *138 Nolu Asgari Yaş Sözleşmesi* Erişim adresi : http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377287/lang--tr/index.htm Erişim tarihi:23.02.2019
- Koçbulut, Ö., BARIŞ, S. (2016). Avrupa Birliği ülkelerinde ihracat ve doğrudan yabancı yatırımların kadın istihdamı üzerindeki etkisi: Panel veri analizi. *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 22-39.
- Kurukulasuriya S., Engilbertsdóttir S. (2012). A multidimensional approach to measuring child poverty, In *Child poverty and inequality new perspectives*, pp 23-34. I. Ortiz, L. M. Daniels and S. Engilbertsdóttir (Eds), *Child Poverty and Inequality New Perspectives United Nations Children's Fund (UNICEF), Division of Policy and Practice*, New York. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2039773>
- Mitrakos, T. (2008). Child poverty: recent developments and determinants. *Bank of Greece Economic Bulletin*, (30). SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4166128>
- Metin, B. (2015). Gelecek nesillerin yaşam fırsatları için ciddi bir tehdit: çocuk yoksulluğu. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 5(2), 166-187.
- Nandy S., Minujin A. (2012). One: Introduction pp3-18 (Edited By Minujin A. and Nandy S.) In *Global child poverty and well-being measurement, concepts, policy and action*. The Policy Press University of Bristol Great Britain DOI: <https://doi.org/10.51952/9781447301141.ch001>
- Papanastasiou, S., Papatheodorou, C., Petmesidou, M. (2016). Child poverty and intergenerational poverty transmission in the EU: What is the impact of social protection policies and institutions. (Edited by Petmesidou, Delamonica, Papatheodorou, Henry-Lee) *Child poverty, youth (un)employment and social inclusion, CROP International poverty studies*, 1, 67-89.
- Pemberton S., Gordon D., Nandy S., (2012). Child rights, child survival and child poverty: The debate pp:19-38. In *Global child poverty and well-being measurement, concepts, policy and action* (Edited by Minujin A. and Nandy S.) The Policy Press University of Bristol Great Britain DOI: <https://doi.org/10.51952/9781447301141.ch002>
- Save The Children, (2016). *Child poverty, what drives it and what it means to children across the World*, January, Published by Save The Children: Erişim adresi: https://resourcecentre.savethechildren.net/node/9684/pdf/child_poverty_exec_sum_4web_0.pdf Erişim Tarihi: 18.09.2020
- Tekdemir, N., Yılmaz, H. H. (2020). Türkiye ve Avrupa ülkelerinde çocuk yoksulluğunun belirleyicileri üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 53(3).

- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2001). Using multivariate statistics . Boston: Ally and Bacon Pearson Education.
- Topaloğlu, E. E. (2018). Bankalarda finansal kırılganlığı etkileyen faktörlerin panel veri analizi ile belirlenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 13(1), 15-38.
- United Nations Children's Fund, (2005/a). Dünya çocuklarının durumu raporu, 2005, Ankara, Erişim adresi: [UNDPhttps://www.unicef.org/turkey/pdf/dcd05.pdf](https://www.unicef.org/turkey/pdf/dcd05.pdf) Erişim tarihi:23.12.2019
- United Nations Children's Fund, (2005/b1). Childhood under threat, the state of World's children, 2005, Erişim adresi : <https://www.unicef.org/sowc05/english/povertyissue.html> Erişim tarihi:23.12.2019
- Uyanık, Y., Yeşilkaya, F. (2021). Eğitim düzeyine göre kadın istihdamının gelir eşitsizliğine etkisi: Bir panel veri analizi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 13(24), 11-22.

Research Article

Güney Avrupa Refah Rejimi Ülkelerinde Çocuk Yoksulluğunun Belirleyicileri Üzerine Bir Panel Veri Analizi

*A Panel Data Analysis on the Determinants of Child Poverty in Southern European Welfare
Regime Countries*

İrep KIROĞLU BAYAT

Dr. Öğretim Üyesi, Mersin Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

irepbayat@mersin.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-6264-1901>

Extensive Summary

Introduction

There are many variables that determine the welfare or poverty/deprivation of children. Often the determinants of children's well-being or deprivation are evaluated under the headings of family structure, the state of the labor market, and government policies.

Three main sets of variables at the household level are used by Eurostat to determine an empirical model, which can explain the probability of children's deprivation and/or the intensity of deprivation among all children (Guio et al., 2020:18). These are longer term control over resource, needs related to health and housing, household size and composition.

Purpose of the research

The aim of this study is to examine the effects of the education level of the adults in the household, the number of people in the household and high housing costs, which are among the determinants of child poverty in Spain, Italy, Portugal, Turkey and Greece, which are among the Southern European Welfare Regime countries, on child poverty.

Methodology

For this purpose, selected country (Spain, Italy, Portugal, Turkey and Greece) data for the period 2011-2022 were obtained from the Eurostat database and were analyzed by panel data analysis method using the Eviews package program.

In the study, a series of hypothesis tests were conducted before estimating with the panel data analysis method.

The model constructed in the study is given below:

$$\text{Model: } CYO_{it} = \alpha_{it} + \beta_{1it} EGI_{1it} + \beta_{2it} KHY_{2it} + \beta_{3it} YBM_{3it} + \epsilon_{it} \quad (1)$$

In the model, “i” signifies the horizontal section, “t” signifies the time dimension and “ε” represents the error term.

Determinants	Abbreviations
CYO	Child Poverty Rate CPR
EGI	Children living in households with low adult education

KHY	Children living in a Crowded House
YBM	Children living in households with high housing costs

When the descriptive statistics are evaluated in terms of normal distribution, it is understood that the YBM variable (probability >0.05) is not normally distributed. Because at least one variable does not have a normal distribution, Spearman Correlation analysis was preferred to detect the multicollinearity problem.

The highest correlation in Spearman Correlation test results is between EGI and CYO (0.4143). Therefore, there is no multicollinearity in the test results as the correlation coefficients are lower than 0.90. When the Spearman Correlation test results were examined, it was determined that the correlation coefficient was lower than 0.90 for all variables and the error term and there was no internality probl

In studies involving panel data analysis, the presence of cross-sectional dependence should be examined before the unit root test is performed. When the results of the cross-section dependence tests performed on the basis of the panel are examined, it is seen that the probability values are less than 0.05 in all cross-section dependence test results.

In this case, the H_0 hypothesis "there is no cross-section dependency" is rejected. In other words, there is a cross-section dependency between the sections that make up the panel. In other words, a unit shock in one of the countries also affects other countries. For this reason, countries need to take into account the shocks affecting other countries in order to reduce poverty.

Since there is cross-section dependency in the analyses, second-generation unit root tests that take into account the cross-section dependency were taken into account in the stationarity test.

When the trend inclusion status of the model is examined, it is seen that the probability value of the @trend indicator is greater than the critical value (0.05) and is insignificant, so the model does not contain a trend. The narrow range of years can be cited as the reason for this situation. For this reason, unit root tests are interpreted on the fixed model.

In the study, the existence of cross-section dependency was determined and the CIPS unit root test, which is one of the second generation tests, was applied. When the results of the CIPS unit root test results are examined, it is seen that the variables are stationary at the level since their probability values are less than the critical value (0.05), except for the BIM variable. H_0 is rejected. It has been observed that the YBM variable, which is greater than 0.05, becomes stationary when the difference of the 1st degree is taken.

F test results are taken into account for the selection of the pooled model or the fixed effects model. When the F test results were examined, it was determined that the probability value was below the critical value (0.05) and the null hypothesis was rejected. Therefore, it is seen that the two-way fixed effects model is valid.

When the variance and autocorrelation test results for the two-way fixed effects model are examined, it is observed that there are variance and autocorrelation problems in the model, since the probability value is below the critical value (0.05). For this reason, estimation was carried out with the Period SUR (PCSE) method, which considers and solves both problems in the study.

Findings

When the model estimation results performed with the Period SUR (PCSE) method, which takes into account the existence of varying variance and autocorrelation problems, are examined it is seen that;

One unit increase in the rate of children living in households with low adult education leads to an increase of 0.20 units in the child poverty rate, while a one unit increase in the rate of children living in households with high housing costs increases child poverty by 0.17 units.

Life in a crowded household turned out to be insignificant for this model.

Discussion and Conclusion

As a result of the analysis, while there was no significant relationship between child poverty and living in a crowded household in the model, a statistically significant relationship was found between child poverty and adult education and high housing costs in the household. While there is a positive relationship between high housing costs and child poverty, it is noteworthy that the positive relationship between the number of children in households with low-educated adults and child poverty confirms the literature.

When the Table containing the results of the analysis is examined, it is seen that the statistical probability value f , which expresses the significance of the model as a whole, is significant at the 99% confidence level, and that 77% of the change in the child poverty level, which is the dependent variable of the education of the adults in the household, the number of people in the household and high housing costs, is the dependent variable.

As a result of the analysis, there was no significant relationship between child poverty and living in a crowded household for the model, but a statistically significant relationship was found between child poverty and adult education and high housing costs in the household. While there is a positive relationship between high housing costs and child poverty in line with the literature, it is noteworthy that the positive relationship between the number of children in households with low-educated adults and child poverty confirms the literature.

Therefore, one unit increase in the rate of children living in households with a low level of education of adults in the household leads to an increase of 0.20 units in the child poverty rate, while a 1 unit increase in the rate of children living in a household with high housing costs increases child poverty by 0.17 units. In this respect, supporting the housing costs is seen as an important policy for child poverty, but increasing the education level in the households where the children live is considered as a more effective policy. This situation confirms that the education-poverty relationship is valid even in the context of children in this context.